

x. 5868 - 91/1939-40 - 1939. xii. 14. - léleles - affs.

5952 - 175 | -- - 1940. iii. 18. - történeli - affs.

6079 - 302 | -- - " vi. 21. - ügyes - affs.

haszn., előgrád m. 1917. xii. 15. ref.

analízis: átvétel: 1102. /1939-40.

Bite
vii/22. B.

rep: 1940. vi. 22.

A DEBRECENI M. KIR. TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYEGYETEM
JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARA.

993. 1939 / 1940. szám.

Érk.: 1940. évi június hó 5 n.

Előírat: _____

drb. melléklet. Utóírat: _____

Bizálata kiadatik:

Dr. Kovács Andor

Pravó tud

profesor matematik.

Debrecen 1940. június 5-én.

Elfogadom

Stb.

Kovács

Horváth

S. i. dékán

A NYOMTATVÁNYOK UTJÁN ELKÖVETETT
BŰNCSELEKMÉNYEKRŐL.

Értekezés:

B A S K A Y A N T A L
jogszigorlónak.

Debrecen 1940 május.

A2407

F o r r á s m ű v e k:

- 1./ Dr. Edvi Illés Károly: A büntető törvénykönyv magyarázata.II.k.1894.
- 2./ Dr. Isaák Gyula: Büntető törvénykönyv a kihágásokról 1928.
- 3./ Dr. Márkus Dezső: Magyar Jogi Lexikon. V. kötet. 1904.
- 4./ Vargha Ferencz: Vitás kérdések sajtóvétségeknél. 1908.

T a r t a l o m :

Bevezetés.....	4.old.
A sajtóvétség fogalmi ismérvei és büntetése.....	6. "
Sajtójogi felelősség.....	16. "
Hatáskör és illetékesség.....	24. "
Közrendészeti intézkedések.....	28. "
A sajtóeljárás lefolytatása.....	34. "
Az elévülés.....	41. "

Az embernek veleszületett törekvése, hogy gondolatait kifejezésre akarja juttatni. Ez az emberiség őskorában természetesen csak élszóval történhetett, de később a fejlődés lassu folyamán keresztül eljutott az irás utján való közlésig.

A leírott szónak, illetve az írásban kifejezett gondolatnak hatalmas ereje van. Azt mondja a magyar közmondás, hogy az irás ől. És ebben van is valami. Jóllehet a modern technika szédületes fejlődésében a rádió utján végtelenül megnőtt az élszó hatása az emberek nagy tömegeire, az irás, az írott szó a maga maradandóságában megtartotta nevelő, tanító, oktató, de egyszersmind rombolni és kártokoz-

ni tudó hatását is.

A népek mindenkor tudatában voltak a gondolatközlés szabadságának az értékével és ezért az irás, illetve a nyomtatás feltalálásával és fejlődésével párhuzamosan még nehéz harcok árán is kiharcolták a sajtószabadságot a hatalom birtokosaival szemben. A sajtószabadság nem veleszületett joga az embernek, hanem évezredek küzdelmei gyümölcse.

A nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmények, röviden a sajtóvétség fogalmához, mely értekezésünk tárgyát képezi, a sajtószabadság vezet. Nem beszélhetünk sajtóvétségről addig, amíg a hatalom repressiójában korlátlan, amíg azt a cselekményt bünteti, amelyiket akarja és olyan büntetéssel, amelyet ő jónak talál. A sajtóvétség tulajdonképpen védelem a hatalom ellen. Ugyanis az ál-

lam csak akkor nyulhat bele a sajtó szabad mozgásába, ha abban valamely sajtóvétségnek szorosan körülírt tényálladási ismérvei megtalálhatók. Ennek következtében a sajtóvétség tényálladási ismérvei a sajtószabadság védbástyája. Ennek oltalmában nyer a sajtóvétség újabb és újabb garanciákat.

A sajtóvétség fogalmi ismérvei
és büntetése.

Ahhoz, hogy valaki sajtóvétséget kövessen el, szükséges, hogy a bűncselekmény nyomtatvány útján követtessék el. A törvény pontosan meghatározza, hogy mit kell nyomtatvány alatt érteni. Az 1880. évi XXXVII. t.-c. 7. §.-a az 1848.-i sajtótörvény 2. §.-ának meghatározását hatályon kívül helyezte és a következőképpen állapította meg: " Nyomtat-

vány valamely iratnak, vagy ábrázolatnak nyomda, metszet, minta, gép, vagy más mesterséges készület, vagy vegyészeti által eszközölt többszörösítése ". Többszörösítés eszköze a nyomda, a metszet, a minta /: klisé :/, a gépekhez szükséges más mesterséges készülékek, ide tartoznak a fényképezési és plasztikai sokszorosításra szánt eszközök, végül a grammo fon és a rádió.

A nyomtatványnál bővebb fogalom a sajtótermék, mely szintén valamely iratnak, ábrázolatnak, vagy zeneműnek műszaki, vagy vegyi úton előállított többszörösítése. Az 1914. évi XIV. t.-c. az ugynevezett sajtótörvény 2. §.-a szerint a sajtótermékekre megállapított jogszabályokat megfelelően alkalmazni kell a gondolatnak fonográf, vagy más készülék útján többszörösített kifejezésére.

A sajtóvétség fogalmához tartozik a sajtótermék közzététele, azaz a nyilvánosság-
nak bizonyos objektive mérlegelendő foka is.
Ez a Btk. 62. §.-ából következik, mely az ugy-
nevezett objektív eljárásról intézkedvén így
szól: " Ha a büntetendő cselekmény, nyomtat-
vány, irat, vagy képes ábrázolat közzététele,
vagy terjesztése által követtetett el... " A
terjesztés, mint tényálladáki ismérv elcsúsz,
mert az 1848.-i sajtótörvényben lefektetett
fokozatos felelősségi rendszerrel ellentét-
ben áll.

A közzététel alatt nyilvánosságra
hozatal értendő. A sajtóvétség a nyilvános
gondolatközlés szabadságával való visszaélés.
A közzététel egyaránt vonatkozik a szerzőre,
kiadóra, felelős szerkesztőre stb. szóval
mindazokra, akik a közzétételt lehetővé tet-

ték. A törvény állapítja meg azután, hogy a közreműködők közül melyeket és mily sorrendben tart felelősségre vonandóknak. Hogy a nyilvánosságnak mely foka állapítja meg a közzététel fogalmát, in abstracto nehéz meghatározni. A konkrét esetben azonban a bíró könnyen megállapíthatja, ha abból a szempontból indul ki, hogy valamely büntetendő cselekménynek nyomtatvány közzététele után való elkövetése azért nyer külön szabályozást, mert a tettes a nyilvánosság előtt való gondolatközlés szabadságával élt vissza. A bíró a konkrét esetben megítélheti a nyilvánosságnak azt a fokát, mely egyrészt a sajtóvétség fogalmához fűzött privilégiumok alkalmazását, másrészt a büntetés súlyosbitását indokolttá teszi.

Iróink közül számosan a közzétételt már a nyomtatvány fogalmához tartozónak te-

kintik. Törvényeink ebben az irányban nem adnak teljes felvilágosítást, mert egyszer " nyomtatvány útján " , majd " sajtó útján " máskor ismét nyomtatvány közzététele által elkövetett bűncselekményekről szólnak. Ez más-különben igen sokat vitatott kérdés.

A sajtóvétség fogalmához tartozik továbbá, hogy a büntetendő cselekmény valamennyi tényálladáki ismérve a nyomtatványban magában foglaltassék. Sajtóvétség akkor jön létre, ha a közzétett nyomtatvány tartalma a bűncselekmény tényálladékát kimeríti.

A sajtótörvény 24. §.-a szerint vét-séget követ el:

1./ az a nyomdai alkalmazott, aki a neki átadott közlemény, vagy hirdetés kiszé-
dését, vagy az ezzel összefüggő egyéb teendő-
ket másokkal való előzetes megbeszélés alap-

ján megtagadja; ugyszintén az a nyomdai alkalmazott, aki mást ily közlemény, vagy hirdetés kiszedésében, vagy az ezzel összefüggő egyéb teendőben másokkal való előzetes megbeszélés alapján erőszakkal, vagy fenyegetéssel meggátol, vagy meggátolni törekszik. Büntetése 15 napig terjedhető fogház;

2./ az a nyomda, vagy könyomdavállalat tulajdonos, aki vállalatát a törvény rendelkezése értelmében be nem jelenti;

3./ az, aki büntető ítélettel sújtott, vagy előzetesen lefoglalt, vagy a nyomda-, vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosának nevével, és a nyomtatás, vagy más többszörösítés helyének megjelölésével el nem látott, vagy a terjesztésből kitiltott sajtótermékeket - e körülményt ismerve - bármily módon terjeszt;

4./ az, aki időszakai lapot a meghatározott bejelentés tudomásulvétele előtt indít, vagy a kiadótól, vagy a szerkesztőtől megkivánt személyes feltételek megszűnése után bejelentés elmulasztásával, vagy tudatosan a törvénynek megfelelő más kiadó közbenjötté, vagy más szerkesztő alkalmazása nélkül adja ki a lapot;

5./ az, aki felelős szerkesztőként olyan személyt jelöl meg, aki a szerkesztéssel tényleg nem foglalkozik.

E négy pontban felsorolt vétségek büntetése egy hónapig terjedhető fogház és 20-400 P.-ig terjedhető pénzbüntetés;

6./ az, aki fenyegető, vagy tolatkodó magatartással a maga, vagy más részére bárkitől pénzt, vagy más előnyt kér, vagy kieszközöl azért, hogy a sajtóban valamit elhall-

gat, vagy helyreigazit, vagy az ellenértékkel arányban nem álló díjért valamit közzétesz;

7./ az, aki szándékosan valótlan hirt tesz közzé és ezzel kárt okoz;

8./ az, aki a helyreigazítási joggal visszaélve helyreigazító nyilatkozat alakjában szándékosan valótlan hirt tesz közzé és ezzel kárt okoz;

9./ az, aki akár kifejezetten, akár burkoltan

a./ a nemi életre, vagy a nemi betegségek megelőzésére, vagy gyógyítására vonatkozó szeméremszértlő, vagy a közérkölcsliséget veszélyeztető hirdetést tesz közzé;

b./ a gyermeknemzést meggátló, vagy magzatelhajtó szereket hirdst, vagy magzatelhajtásra szolgáló módot, vagy alkalmat ajánl.

E vétségek büntetése egy évig terjedhető fogság és 40-800 P.-ig terjedhető pénzbüntetés.

A 6./ pontban meghatározott cselekmény büntett és 3 évig terjedhető börtönnel és 200-3.200 P.-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, ha a tettes amiatt 5 éven belül már két ízben meg volt büntetve és a bíróság megállapítja, hogy a cselekményeket üzletszerűen követi el.

A 7./ és 8./ pontban meghatározott vétség miatt az eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg.

A sajtótörvény 26. §.-a szerint kihágást követ el és 240 P.-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, a nyomda-, vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosa, ha a nyomtatás, vagy más többszörösítés helyét, a saját

és a kiadó nevét, időszakos lapokon pedig még a felelős szerkesztő nevét is az előírás értelmében a sajtótermékre ki nem teszi. Ugyanilyen büntetés alá esik az a nyomda-, vagy nyomdatulajdonos, aki megfelelően nem vezet átfűzött és az illetékes királyi törvényszék elnöke által lepecsételt könyvet.

A 27. §. a köteles példány bemutatásáról szól és ennek elmulasztása esetén megállapított kihágást 80 P.-ig terjedhető pénzbüntetéssel bünteti.

A 28. §., mint kihágást 240 P.-ig terjedhető pénzbüntetéssel bünteti a hatóság hivatalos közleménye, vagy hirdése közlésének a szokásos díj mellett való megtagadását, az időszakos lapoknál beállott változások bejelentésének elmulasztását, továbbá a tiltott gyógyító, vagy kuruzslószerek hirdetését.

Hasonlóképpen rendelkezik a törvény a sajtótermék jogosulatlan terjesztésére vonatkozólag is, nemkülönben falragaszok kifüggesztésének megakadályozására, illetve jogosan kifüggesztett falragaszok letépésére és nem engedélyezett sorsjegyek hirdetésére vonatkozóan.

Végül a 30. §.-ban a helyreigazító nyilatkozat körüli büncselekmények büntetését írja elő és mint kihágást 240 P.-ig terjedhető pénzbüntetéssel bünteti.

Sajtójogi felelősség.

A sajtó szabad működésének nagyfontosságú érdeke indítja az államot arra, hogy sajtóvétségeknél eltekint az anyagi igazság szigorú kiderítésétől. A sajtó a köz-

élet bírálója, jövő átalakulások előkészítője, benne valósul meg a fejlődés eszméje. A büntetőjog mindig a fennálló rendet védi, ezért büntet a jelen átalakítására irányuló minden törekvést. A büntetőjog megmutatja, hogy nemcsak a fennálló állami rendnek biztosítéka, hanem az állam fejlődésének tényezője is. Nem kutatja a valódi tetteket, hanem megelégszik valamely, a nyomtatvány közzétételében közreműködő személy megbüntetésével is. Ezzel a fejlődés szolgálatában áll, de a sértett jogrendet mégis helyreállítja.

Ehhez járul a sajtóvétség ama sajátos természete, hogy a bűncselekmény fizikai nyomokat nem hagy maga után. Még a legszorosabb vizsgálat sem biztosítaná a valódi tettes kikutathatóságát. Szükségesnek látszik tehát a szerzőn felül más egyéneket is gondosságra

kényszeríteni, olyanokat, akiknek kikutatása nehézségekbe nem ütközik. E két ellentétes irányzathból alakult ki a sajtójogi felelősségi rendszer.

A sajtótörvény 5. §.-a szerint az ország területén előállított minden sajtótermék, a nyomda-, vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosának, ugyszintén a sajtótermék kiadójának nevét, időszakai lapokon pedig még a felelős szerkesztő nevét is ki kell tenni.

A sajtó útján elkövetett büntetett, vétség, vagy kihágás miatt elsősorban a szerző felelős. Szerzőként kell büntetni azt is, aki a sajtóterméket büntető törvénybe ütköző tartalommal megrendelte, ugyszintén azt, aki a sajtótermék büntető törvénybe ütköző tartalmának megírására, vagy egyéb megalkotására a szerzót reábirta.

A szerző felelőssége a kiadóra hárul, ha a szerző sajtójogi felelősségre nem vonható, vagy ha a sajtóterméket a büntető törvénybe ütköző tartalommal egyenesen a kiadó rendelte meg.

A 35. §. szerint időszakai lapok közleményeiért, a hirdetések és nyilttéri közlemények kivételével a felelős szerkesztőt terheli a sajtójogi felelősség, ha a szerző sajtójogi felelősségre nem vonható, vagy ha a közlemény büntető törvénybe ütköző tartalmának a megírására a szerzőt egyenesen a felelős szerkesztő utasította.

Az időszakai lap szerkesztőjének a felelőssége a kiadóra hárul, ha a szerkesztő sajtójogi felelősségre nem vonható, vagy ha a közleményt egyenesen a kiadó utasítására tették közzé.

Időszaki lapok nyilttéri közleményeiért és hirdetéseiért a kiadó felelős.

Ha a sajtóterméken az előző pontokban megjelölt valamely felelős személy feltüntetve nincs, s ha ennek folytán sajtójogi felelősségre más nem vonható, a nyomda-, vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosa felelős.

A 37. §. szerint ha a közleményt sajtó útján a szerző beleegyezése nélkül tették közzé, szerzőnek a közlőt kell tekinteni. Ily esetben a szerző nem büntethető.

Sajtóközlemény átvétele esetében szerzőnek az átvevőt kell tekinteni.

A felelősség fokozatos és kizáró jellegéből következik, hogy az első, vagy előző fokban nevezett személy megbüntetése kizárja a többiek felelősségre vonhatását, to-

vább, hogy az utolsó, vagy utóbbi fokban megnevezett személy átháríthatja a felelősséget az előző fokban megnevezettek valamelyikére.

A bírói gyakorlat a későbbi fokozatokban megnevezett személyeknek a felelősség alól való szabadulásához az előző fokban nevezett megbüntetését nem kívánja. Általában a későbbi fokozatban nevezett személy felelősége csak akkor áll be, ha az előző fokban levőt megnevezni nem tudja, nem akarja, vagy hamisan nevezi meg és ez a vizsgálat folyamán kiderül. Ellenben menekül a felelősség alól, ha az előző fokban levő ismeretes, vagy ő helyesen megnevezi, de az valamely okból nem büntethető, pl. mert meghalt, vagy beszámíthatatlan állapotban van, vagy immunitas védelme alatt áll.

A felelősség áthárítása az utolsó

fokozatnál kezdődik, tehát a nyomdatulajdonostól kezdve lefelé történik. A vizsgálóbíró először felszólítja a kiadót, időszaki nyomtatványoknál a felelős szerkesztőt, hogy nevezze meg a szerzőt. Csak, ha a szerzőt megállapítani nem lehet, akkor megy át a második, vagy a többi fokozaton nevezett személyek elleni eljárásra. Áthárítás akkor történik, mikor valamely későbbi fokozati személy az ellen indított eljárás ellen védekezik olyképpen, hogy az előbbi fokozatban levőt megnevezi.

Az 1914. évi XIV. t.-c. 44. §.-a szerint az olyan közlemény tartalma miatt, amely az országgyűlés, vagy bizottságai, a hatóságok, vagy más a törvény által alkotott testületek nyilvános iratait, vagy azok nyilvános tárgyalásait hiv szellemben és igazán közli, sem bünvádi eljárásnak, sem kártérítési igény-

nek nincs helye.

Ez a rendelkezés a közéleti és a perjogi nyilvánosság nagyfontosságú elvének erős bizonyítéka lett. Ebben a szakaszban a legfényesebb igazolását nyeri az, hogy a büntetőjog a fejlődés elé gátat vetni nem akar. Nemcsak az ellenőrzés szükségessége okolja meg ennek a szakasznak a létjogosultságát, hanem a fejlődés eszméjének a terjesztése, a közvéleménybe való átvitele. Ennek a célnak a megvalósulása ad ez intézkedésnek belső értéket. Az országgyűlés tagjait a jelen megváltoztatására irányuló minden törekvésükben anyagi immunitásuk fedi. Az anyagi immunitás kiterjesztetik azokra, akik ezeket a törekvéseket hiv szellemben és igazán közlik. Ez a szakasz messzire kiterjeszti a nyilvános gondolatközlés szabadságát.

Hatáskör és illetékesség.

A sajtószabadságnak az alaki jog terén legfőbb biztosítéka a világháboru idejéig az esküdtszék volt. Ez a népbiróság ugyyszólván a közvéleményt képviselte. A sajtó a közérzületre igyekszik hatni, tehát felette a közvélemény bíraskodott. A sajtóvétség a nyilvános gondolatközlés szabadságával való visszaélés. Hogy mikor érte el a visszaélés azt az objektív fokát, melyet büntetni kell, legjobban a népbiróság érezte meg. Ez tudta legkövetlenebbül megítélni, hogy melyik egyén tettét vezérelte közérdek, melyik cselekmény fakad nemes indokból, illetve melyik tettet tartja a közre, a jövőre nézve hasznosnak, vagy melyiket károsnak. A népbiróság egyben biztos védbástya volt a politikai erőszakaskodás el-

len. Az esküdtszék ugyyszólván sajtóvétségek számára volt teremtve.

A népbiróság természetesen ma már a múlté. Mikor még használatban volt az esküdtbiróság, annak hatásköre volt az általános szabály. Csak azok a sajtóvétségek voltak elvonhatók az esküdtbiróság ítélkezésétől, amelyeket a törvény kifejezetten kivett hatáskö-
re alól.

A sajtótörvény 31. §.-ában nyer szabályozást a hatáskör, amennyiben az eljárás a 24. §.-ban meghatározott vétségek és e §. 6./ pontja szerint minősülő büntett miatt a királyi törvényszék, a 26., 27., 28. és 30. §.-ban meghatározott kihágások miatt a királyi járásbiróság, míg a sajtótermék terjesztése körül elkövetett kihágások miatt pedig a közigazgatási hatóság, mint rendőri bünte-

tő bíróság a székesfővárosi m. kir. államrendőrség működési területén az államrendőrség hatásköréhez tartozik.

Az illetékességnek három fokozata van. Első fokon illetékes a nyomtatvány készültének, vagyis helyesebben kinyomatásának helye, második fokon a felelős személy lakó-, illetve tartózkodóhelye, harmad fokon a nyomtatvány forgalombahozatalának helye.

Ezek szerint az eljárásra az a sajtóbíróság illetékes, melynek területén a nyomtatvány készült, ha pedig a nyomtatvány készültének a helye ismeretlen, vagy a magyar állam területén kívül fekszik, az a sajtóbíróság, melynek területén a nyomtatványért felelős egyén lakik, vagy tartózkodik. Ha mind a nyomtatvány készültének helye, mind a felelős személynek lakó, illetőleg tartózkodási helye is-

meretlen, vagy a magyar állam területén kívül esik, az a sajtóbíróóság illetékes, melynek területén a vád tárgyává tett nyomtatványt forgalomba hozták.

Több egyenlően illetékes sajtóbíróóság közt a megelőzés dönt. Mindazáltal, ha a királyi ügyészség a vádirat benyújtása előtt indítványozza, köteles a terhelt lakó-, vagy tartózkodási helye szerint illetékes sajtóbíróóság az eljárás folytatását a nyomtatvány készültének helye szerint illetékes sajtóbíróóságnak átengedni. A magánvádlnak, vagy a terheltnek előterjesztett kérelmére a terhelt lakó-, vagy tartózkodási helye szerint illetékes sajtóbíróóság elrendelheti az ügy áttételét. A nyomtatvány készültének helye szerint illetékes sajtóbíróóság a hozzá áttett ügyet vissza nem utasíthatja. Ezek a szaka-

szok az illetékességre általános szabályokat állító §§.-ok alól kivételek.

Közrendészeti intézkedések.

1./ Az elkobzás. A Btk. 62. §.-a szerint: " Ha a büntetendő cselekmény nyomtatvány, irat, vagy terjesztés által követtett el, a szerzőnek, a nyomdásznak, az előrusítónak, vagy terjesztőnek, ugyszintén a nyilvános kiállítónak birtokában levő példányok, minták, vagy lemezek elkobzása és megsemmisítése ítélet által az esetben is kimondandó, ha a bünvádi eljárás senki ellen sem indíttathatik meg. "

A Btk. az elkobzást a büntetési fejezetben tárgyalja. Ez azonban a büntetés lényegével homlokegyenest ellenkezik. Büntetés

csak a tettesnek okozott az a malum, melynek közvetlen célja, hogy annak joghátrány okoztassék. Nem szólhatunk büntetésről akkor, amikor az államnak nem az a közvetlen célja, hogy a tettesnek joghátrányt okozzon, hanem közrendészeti szempontból a büntetendő cselekmény tényálladékait létrehozó és állandósító tárgyakat bevonják. Annál kevésbé lehet büntetésről szó akkor, amikor - mint a jelen esetben is - a joghátrány nem közvetlenül a tettet éri, vagy amikor tettes egyáltalán nincs.

Az eljárás kimondandó a./ a felelős személy büntetése mellett; b./ egyedül, mint önálló jogkövetkezmény, ha az eljárás senki ellen sem indítható meg. Az elkobzás mindkét esetben kötelező.

A második eset azzal a lehetőséggel

számol, hogy a felelős személyek egyike sem deríthető ki. E rendelkezés célja főképpen a külfölről behozott nyomtatványok kivonása a forgalomból. Különös nyomaték fekszik e szakasz ama kitételén, " ha a bünvádi eljárás senki ellen sem indítható meg ".

A vádlott nélkül való elkobzás nagy veszélyt rejt magában a sajtószabadságra. Ha nincs vádlott, nincs védelem, nincs ellenbizonyítás. Ha a bíróságnak joga van a felelős személyek eljárás alá vonásának megkerülésével csak a nyomtatvány elkobzása és megsemmisítése iránt eljárni, ez az eljárás a régi rendőri elkobzás felelevenítéséhez vezethet a bírói tekintély leple alatt. Az idézett kitétel azonban ebben az irányban teljesen megnyugtató. Eme rendkívüli eljárásnak csak akkor van helye, ha bünvádi eljárás alá vonható sze-

mély egyáltalán nincs. Tehát elsősorban is legfőképpen külföldről behozott nyomtatványok ellen használható, továbbá a belföldi nyomtatványok ellen, ha a felelős személyek egyike sem nyomozható ki, vagy az eljárás alatt kiderül, hogy a felelős személyek egyike sem vonható felelősségre. Elévülés esetében eme rendkívüli eljárás sem indítható meg.

2./ Az ítélet közzététele. Az elmarasztaló ítélet meghozatván, az illető tulajdonosok, vagy kiadók tartoznak azt lapjuk legközelebbi számában közzétenni, mert ellenkező esetben a sajtótörvények már fentebb említett 30. §.-a szerint 240 P.-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők. Ez a rendelkezés is közrendészeti intézkedést tartalmaz. A közzétételre kötelezett személyek a bűncselekményt tartalmazó időszakos lap tulajdono-

sa, vagy kiadója tekintet nélkül az elítélt személyére. A közzététel elmulasztása sajtórendészeti kihágás.

A bírói gyakorlat az ítélet közzétételének elmulasztásáért elsősorban a hatósági nyilatkozatban bejelentett kiadót vonja felelősségre, ilyenek nem létében a lap tulajdonosát. Nincs megállapítva, hogy a közzétételnek a lap melyik rovatában kell történnie. A kötelezettek tehát az ítéletet a lap bármelyik rovatában közzétehetik pl. a hirdetési rovatban is. Az ítélet közzététele minden esetben kötelező.

Az ítélet közzétételének különös esetével találkozunk a közönséges nyomtatvány útján elkövetett rágalmazásnál és becsületsértésnél. A Btk. 277. §.-a szerint az ítélet közzététele ezeknél a bűncselekményeknél a

sértett fél kívánatához van kötve. További kivétel az általános szabály alól, hogy a közzététel az elítélt költségein történik. Közönséges nyomtatvány útján elkövetett rágalmazásnál és becsületsértésnél a bíróság a Btk. 277. §-ának első bekezdése alapján meghatározza azt a lapot, melyben a közzétételnek történnie kell. Ha a vétség időszaki lapban követtetett el, az ítélet ugyanazon nyomtatványnak a jogérvényes ítélet kihirdetése, vagy kézbesítése után megjelenő első számában teendő közzé. A közzétételnek ez utóbbi esetben a lap elején kell történnie. A bírói gyakorlat a Bp. 574. §.-a alapján ettől a követelménytől eltekint. A gyakorlatban az ítélet rendszeren a lap legutolsó rovatában, a hirdetési rovatban tétetik közzé.

A sajtóeljárás lefolytatása.

A nyomtatvány utján elkövetett bűntettekre és vétségekre nézve a közvádoló teendőit a sajtóbiróság egész területén az e bíróság székhelyén levő királyi ügyészség végzi. A törvényszék hatásköre alá tartozó sajtóvétségekre vonatkozólag a közvádoló teendőit az illető törvényszék mellett működő királyi ügyészség teljesíti.

A főtárgyalás elrendelését vizsgálatnak kell megelőznie. A vizsgálatot bármely törvényszék vizsgálóbirája, kire nézve a törvényben meghatározott körülmények valamelyike fennforog elrendelheti és teljesítheti. Köteles azonban a vizsgálat elrendeléséről az illetékes sajtóbiróság vádtanácsát haladék nélkül érte-

síteni. A vádtanács a vizsgálat teljesítését a sajtóbírótság vizsgálóbírájának tarthatja fenn, vagy meghatározhatja, hogy azt a területén működő vizsgálóbírók közül melyik teljesítse, vagy folytassa /: Bp. 565. §. :/.

A vád tárgyává tett nyomtatvány a vizsgálat elrendelése iránti indítványhoz csatolandó, vagy abban a cím, a megjelenés ideje és helye szerint tüzetesen megjelölendő. Ezen felül a vádló köteles idézni a nyomtatvány ama részeit, melyekre vádját alapítja.

A főtárgyalás előtt vizsgálat tartandó. A sajtóügyi eljárást ez különbözteti meg a közönséges bünvádi pertől. A közönséges perben az előkészítés súlypontja a nyomozáson van, a sajtóperben a vizsgálaton. A vizsgálat ellensúlyozza az ügyészi nyomozást és kötve van abban az irányban, hogy nem ter-

jedhet ki a felelősségi fokozatban előbb nevezett személy kikutatására. Ha például az eljárás a nyomdatulajdonos ellen folyik és az előzőit, a kiadót, vagy szerzőt megnevezni nem akarja, a vizsgálat ezek kilétét nem kutathatja. Ez az anonymitáshoz való jog, mely nem áll ugyan kifejezetten a törvényben, de annak szelleméből és az állandó birói gyakorlatból minden kétséget kizáróan következik.

A lefoglalásról is intézkedik a törvény. Valamely nyomtatvány büntettet, vagy vétiséget megállapító tartalma miatt a feljelentés megtétele után, vagy ezzel egyidejűleg csak a vádló indítványára foglalható le. A lefoglalás elrendelésére és foganatosítására rendszerint az illetékes vizsgálóbíró, vagy sajtóbíróság, ha azonban a késedelem veszéllyel járna, bármely vizsgálóbíró, vagy járásbíróság is

jogosítva van.

A lefoglalás kiterjed a nyomtatvány-
nak mind forgalomba hozott, mind postának, vagy
szállítóintézetnek átadott, végül a szerkesz-
tőnél, kiadónál, nyomdásznál, vagy más egyén-
nél készletben lévő példányaira. Kiterjeszthe-
tő továbbá a nyomtatvány előállítására szolgáló
mintára, metszetre és más sokszorosító ké-
szülékre. A minta lefoglalását a kiszedett szö-
veg betűinek szétszedése is pótolhatja.

A vádló a lefoglalástól számított 8
nap alatt köteles a lefoglalt nyomtatványra vo-
natkozó vizsgálat elrendelése iránt indítványt
tenni, amennyiben ezt még meg nem tette volna.
Ellenkező esetben a lefoglalás hatályát vesz-
ti és a lefoglalt nyomtatvány és sokszorosító
készülék kiadandó. Ha a vádló elejti a vádat,
a vizsgálóbíró a lefoglalást megszünteti.

Lefoglalást mindig csak bíró rendelhet el és ez is csak a köz-, vagy magánvád-ló indítványára. Eme jog tehát ki van véve a rendőrség és ügyészség hatásköréből. A Bp. azonban megengedi a lefoglalást már a föl-jelentéssel egyidejűleg, vagyis még a per megindítása előtt. Ennyiben a lefoglalás a megelőző bírói cenzura jellegét nyeri.

A vizsgálóbíró intézkedése ellen megengedett panasz és felfolyamodás felett annak a törvényszéknek a vádtanácsa határoz, amely mellett a vizsgálóbíró működik. Ellenben a vizsgálat folytatása, vagy kiegészítése tekintetében, ha erre nézve a vádló és a vizsgálóbíró közt nézeteltérés van, az eljárás megszüntetése, illetve a főtárgyalás elrendelése, vagy a vádhatározat hozása tárgyában az illetékes sajtóbírótság vádtanácsa ha-

tároz /: Bp. 569. §. :/. E szakasz a törvényszék és a sajtóbírószági vádtanács viszonyát szabályozza a vizsgálóbíróhoz, minthogy a sajtóügyekben a Bp. 65. §.-a szerint bármely vizsgálóbíró teljesíthet vizsgálatot.

A vádiratban hivatkozni kell épp úgy mint a vizsgálat indítványozásánál, a vád tárgyává tett nyomtatványokra. A vádiratban tüzetesen ki kell emelni, a nyomtatvány ama részeit, amelyekre a vádló a vádat alapítja.

Mihályt a vádló benyújtotta a vádiratot, illetve mielőtt az ennek benyújtása végett a törvényben meghatározott határidő lejárt, a vizsgálóbíró köteles az ügy összes iratait a sajtóbírószági vádtanácsához benyújtani. Ennek elnöke intézkedik a vádiratnak a terhelttel leendő közlése iránt. A vádirat sajtóügyekben is a vizsgálatot teljesítő vizs-

gálóbírónál nyújtandó be akkor is, ha ez nem az illetékes sajtóbírósnál, hanem más törvénszéknél működik.

Közvetlen idézés a főtárgyalásra csak a vád alapjául szolgáló nyomtatvány szerzője ellen rendelhető el. A főtárgyalás menetét a Bp. szabályozza.

A főtárgyaláson hozott ítéletben a vád tárgyává tett nyomtatványról intézkedni kell. Könyveknél, folyóiratoknál és olyan nyomtatványoknál, melyeknél az elkülönítés lehetséges, a lefoglalt nyomtatványoknak csak ama részei kobozhatók el és semmisíthetők meg, melyek a vád tárgyává tett sajtóközleményt tartalmazzák. Ha a büntett, vétség, időszaki lapban követtetett el és a bíróság a vádlott bűnösségét megállapította, az ítéletnek ugyanazon lap legközelebb megjelenő számában való

közzététele elrendelhető. A bíróság az ítéletben kimondja a nyomtatvány és az előállítási készülékek elkobzását.

Az elévülés.

A sajtóvétség nyilvános természetű; azok akiket érint hamar értesülhetnek róla. A tettes személyének kiderítése a fokozatos felelősségi rendszer alapján nem ütközik nehézségekbe, megkívánható tehát, hogy az eljárás megindítása ne halasztassék. A sajtóvétség annyira a jelenben gyökerezik, hogy helyes értékelése hosszabb idő multával a viszonyok megváltozása következtében szinte lehetetlen. Ezek a célszerű indokok eredményezték a sajtóvétségeknél a rövidebb elévülési határidőt. A gondolatközlés szabadságára ólomsúlyként

nehezednék az a tudat, hogy azok a gondolatok, melyek az akkori közhangulatban gyökereznek, abban táplálkoznak és azzal menthetők, hosszú idő múlva teljesen megváltozott életviszonyok között kerülhetnek elbírálás alá.

A sajtótörvény 48. §.-a szerint: " Az eljárás megindítása elévül időszaki lapban elkövetett büntett, vétség, vagy bármily sajtótermékben elkövetett kihágás miatt a terjesztés megkezdésétől számított 6 hónap alatt, nem időszaki lapban sajtó útján elkövetett büntett, vagy vétség miatt pedig a terjesztés megkezdésétől számított 2 év alatt. "

Ez a szakasz az irodalom és a joggyakorlat egyhangú értelmezése szerint a büntető eljárás megindításának elévülését szabályozza. Nem vonatkozik sem a büntetés végrehajtásának, sem a magánfél indítványának el-

évülésére. Annak a körülménynek, hogy a nem időszaki lapban sajtó útján elkövetett bűncselekményeknél az elévülési határidő jóval hosszabb, az az indoka, hogy a sértett fél nem értesülhet olyan hamar a sajtóban megjelent közleményekről. Az időszaki lapoknál azonban az ügyészség figyelemmel kísérve a sajtót, sokkal hamarabb értesül az elkövetett bűncselekményekről. Az elévülés a nyomtatvány közzétételének napjától kezdve folyik.

A sajtótörvény ez idézett §.-a nem érinti a magánindítvány elévülési határidejét. Erre vonatkozólag a Btk. 112. §.-a az irányadó. E szerint " a magánfél indítványa azon naptól számított 3 hó alatt terjesztendő elő, amely napon az elkövetett bűntett, vagy vétség és annak elkövetője az indítványra jogosítottnak tudomására jutott, ha a cselekmény büntet-

hetősége időközben elévülés által el nem enyészett ". Magánindítványi elévülés azon a napon veszi kezdetét, amelyen a magánfél a nyomtatvány közzétételéről tudomást szerzett.

A Btk. fent idézett szakasza szerint az elévülés csak akkor veszi kezdetét, ha a sértett fél a cselekmény " elkövetőjéről " is tudomást szerzett. Erre vonatkozólag megjegyzendő, hogy elkövető alatt sajtóvétségek-nél nem csak a szerző, hanem valamennyi felelősségre vonható személy értendő, továbbá, hogy a fokozatos felelősségi rendszer következtében valamely felelős személy, tehát elkövető azonnal eljárás alá vonható. Ezért az elévülés kezdő napjára egyedül a nyomtatvány közzétételének a napja az irányadó.

A bírói gyakorlat vélelmet állított fel arra nézve, hogy mikor vesz tudomást a

sértett fél a nyomtatvány megjelenéséről. Ezen vélelem szerint magánfél már a közzététel napján értesül a nyomtatvány tartalmáról, ha az a lakhelyén jelenik meg. Ha a nyomtatvány megjelenési helye másutt van, akkor a sértett fél vélelem szerint a nyomtatvány tartalmáról annyi nap múlva értesül, ahány napra szükség van, hogy a nyomtatvány posta útján lakhelyére érkezhessék és elterjedhessen. A magánfél azonban ez alól a vélelem alól szabadul, ha ki tudja mutatni, hogy nem a vélelmezett, hanem valamely későbbi napon értesült a nyomtatvány tartalmáról.

Ha a felelősségre vonható személyek bármelyike ellen a törvényben megszabott idő alatt eljárást tesznek folyamatba, azt bármely más felelős személy ellenében ezen idő elteltével is az elévülési határidőn belül folytat-

ni lehet.

Befejezésül meg kívánom jegyezni, hogy általában a sajtójogi biztosítékok terjedelme két tényezőtől függ. Az egyik az alkotmányosság; ez határozza meg azt a határt, ameddig a sajtójogi garanciák terjedhetnek. A másik tényező a politikai és társadalmi viszonyok alakulata; ettől függ, hogy mennyi biztosítékra van szükség. Átalakulások korszakában mindig többre, mint nyugodalmas időben. Ez a két tényező magyarázza meg, hogy ma Európa a sajtójogi rendszerek változatos képét mutatja.

- - - -

13462 (43)